



MİLLÎ KÜTÜPHANE

R. TÜBA KARATEPE

⊗

T

ÜRKİYE'DE Millî Kütüphane'nin kuruluşu, bazı araştırmacılara göre Beyazıt'ta Kütübhâne-i Umûmî-i

Osmânî'nin hizmete açılış tarihi olan 24 Haziran 1884'e kadar gitmektedir. Bu görüşün dayanağı, basılan her eserin bir nüshasının bu kütüphaneye ücretsiz olarak verilmesini hükme bağlayan 14 Zilkade 1299 (27 Eylül 1882) tarihli iradedir. Ancak bu kararın ne kadar süreyle ve nasıl uygulandığı bilinmediği gibi dönemin siyasî şartları da bir millî kütüphane fikrinin ortaya çıkması için uygun değildir. Özellikle Münif Mehmed Paşanın Maarif nâzırlığı dönemlerinde İstanbul'da bir devlet kütüphanesi açılması yönünde çalışmalar olmuşsa da bunlar sonuçlanmamıştır.

İttihat ve Terakkî Fırkası'nın sekizinci kongresinde (1917) İstanbul'da bir millî kütüphane kurulması kararı alınmış, ancak uygulamaya geçilememiştir. Bu istek, adında "millî" kelimesi bulunan, fakat aslında birer halk kütüphanesi olan ve 1912-1920 yılları arasında açılan İzmir, Kayseri, Eskişehir, Diyarbakir ve Bursa Millî kütüphaneleriyle gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. 1925'te Hamit Zübeyr (Koşay) tarafından hazırlanıp Maarif Vekâletine sunulan halk kütüphanelerine

dair raporda "devlet kütüphanesi" şeklinde ortaya konan millî kütüphane fikri Atatürk zamanında hazırlanan bina projeleriyle desteklenmişse de bu da bir sonuca varmamıştır. Bu konuda en önemli katkısı Adnan Ötügen yapmıştır. Millî kütüphanenin kurulmasının önemini ortaya koyan makaleleri yanında Ötügen, 15 Nisan 1946 tarihinde Maarif Vekâleti Neşriyat Müdürlüğünde Millî Kütüphane Hazırlık Bürosunu, bu büronun çeşitli masraflarını karşılamak için de 21 Şubat 1947'de Millî Kütüphaneye Yardım Derneğini kurmuştur. Millî Kütüphane Hazırlık Bürosu 1 Nisan 1947'de 60.000'e yakın kitapla geçici bir süre için başka bir binaya taşınmış, 16 Ağustos 1948'de de bugün Ankara İl Halk Kütüphanesi olarak kullanılan binada Millî Kütüphane hizmete açılmıştır. 29 Mart 1950'de 5632 sayılı Millî Kütüphane Kuruluş Kanunu, 18 Mayıs 1955'te bu kanuna ek 6568 sayılı kanun kabul edilmiştir. Mart 1952'de UNESCO'nun yardımıyla Millî Kütüphane bünyesinde kurulan Bibliyografya Enstitüsüne bu ek kanunla resmî hüviyet kazandırılmıştır. Hızla gelişen koleksiyon ve kullanıcı ihtiyaçları göz önüne alındığında kısa zamanda yetersiz kalacağı anlaşılan binanın yerine 1965 yılında hazırlık çalışmalarına başlanan yeni

binanın 5 Ağustos 1983 tarihinden itibaren hizmet vermeye başlamıştır.

Millî Kütüphane'nin görevi "millî kültür araştırmalarını mümkün kılmak, bu maksada elverişli bütün eserleri ve belgeleri bir araya toplayarak bir merkez oluşturmak, yurt içinden ve yurt dışından gelen bilgi isteklerini karşılayıp her türlü bilim ve sanat araştırmalarını kolaylaştırmak"tır. 1934'te kabul edilen Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanununa göre Türkiye'de yayınlanan her eserin bir nüshası ücretsiz olarak Millî Kütüphane'ye gönderilmektedir.

Kültür Bakanlığına bağlı bir başkanlık olan Millî Kütüphane, diğer kütüphanelerden farklı olarak yabancı yazarların yurt dışında yayınlanmış Türkiye ve Türklerle ilgili eserlerini ve Türk yazarların yurt dışında yayınlanmış eserlerini ve elyazması kitapları satın alınmaktadır. Millî Kütüphane tarafından hazırlanarak basılan bibliyografya ve kataloglarla yürütülen projeler, Türkiye'nin geriye dönük ve güncel bilgi birikimini ortaya koyması bakımından önemlidir.

1993 yılından itibaren Millî Kütüphane veri tabanına yüklenmiş bibliyografik künyelere internette (www.mkutup.gov.tr) ulaşmak mümkündür. **Z**

Z R. Tüba Karatepe'nin TDV İslâm Ansiklopedisi'ndeki "Millî Kütüphane" maddesi kısaltılarak alınmış ve metindeki imlaya bağlı kalmıştır.